
Wawelska

Dzielnice: Ochota Śródmieście

Osiedla: Filtry Stara Ochota

Atrybuty: Nazwy własne Nazwy geograficzne Nazwy charakteryzujące

Rok utworzenia nazwy:

Opis

Wawel - wzgórze w Krakowie, na którym w XI w. wzniesiono zamek królewski. Stanowił siedzibę królów Polski do 1596 roku, kiedy to Zygmunt III Waza przeniósł stolicę do Warszawy. W miejscowej katedrze koronowani byli władcy Polski, jest to również miejsce ich wiecznego spoczynku, podobnie jak najbardziej zasłużonych obywateli naszego kraju.

Do 1960.05.05 tak nazywała się dzisiejsza ul. Guńki i fragment Traktu Lubelskiego od ul. Borowieckiej do ul. Przygodnej a do 1979.01.01 fragment ul. gen. Kazimierza Sosnkowskiego.

Ciekawostki

Powstała jako droga wojskowa w 1870 dla potrzeb obozu wojskowego garnizonu rosyjskiego, po północnej stronie, między Niepodległości i Raszyńską. W okresie międzywojenny ulicę przecięła bocznicą kolejowa prowadząca na Pola Mokotowskie. W 1922 ulica otrzymała dzisiejszą nazwę. Ulicę zaczęto zabudowywać w 1925. W czasie wojny zabudowę częściowo zniszczono. Odbudowa nastąpiła bardzo szybko.

Stan obecny:

Nr 1\3: **Główny Urząd Statystyczny**. Drugi adres al. Niepodległości 208. Powstał w 1948-51 wg proj. Romualda Gutta.

~ Nr 1: **Warsztaty Szybowcowe**. Zostały wyodrębnione w 1932 roku z członków Sekcji Lotniczej Koła Mechaników Studentów Politechniki Warszawskiej. Takiej lokalizacji sprzyjała bliskość Pola Mokotowskiego, na którym wówczas obywało się wiele zawodów lotniczych. Od 1932 roku ich głównym konstruktorem był Antoni Kocjan (1902-1944), który w bardzo skromnych warunkach opracował takie szybowce, jak m.in. szkolny "Wrona", treningowo-wyczynowy "Komar", treningowy

"Sroka", akrobatyczny "Sokół" i dwumiejscowa wyczynowa "Mewa", przy powstaniu której spory wkład miał Szczepan Grzeszczyk. Część z nich była budowana w Polsce w dużych seriach a licencje kupiły m.in. Finlandia, Jugosławia i Palestyna.

Nr 3: **III Ogród Jordanowski.**

Nr 5: **RKS Skra.** W grudniu 1921 założono Sportowy Klub Robotniczo Akademicki SKRA z trzema sekcjami: szermierka, boks i piłka nożna. Klub otrzymał teren na Woli, w kwartale ulic Mireckiego, Okopowej, Karolkowej i Gęsiej (Anielewicza). Wcześniej piłkarze trenowali na podwórku al. Jerozolimskich, bokserzy w sali konferencyjnej PPS. Niebawem powstały nowe sekcje: zapasy, lekka atletyka, tenis stołowy, kolarstwo i wioślarstwo. Wioślarze otrzymali nawet część nabrzeża wiślanego. Zawodnicy klubu odnosili w Polsce spore sukcesy. Po wojnie, w związku z budową osiedla na miejscu terenów klubowych, przeniesiono Skrę na miejsce, które przed wojną należało do Związku Towarzystw Kolarskich. Kilkakrotnie zmieniano projekty, wreszcie zrealizowano optymalny. Stadion na 30.000 osób powstał w 1954-6 wg proj. Mikołaja i Konstantego Kokozowa, Jerzego Wasilewskiego, Stefana Hołówko, Waclawa Zarębskiego, Bogumiła Płacheckiego i Tadeusza Iskierki. Oprócz stadionu piłkarskiego był to również stadion lekkoatletyczny, żużlowy, korty tenisowe... Organizowano tu Warszawskie Olimpiady Młodzieży, treningi kadr narodowych, międzynarodowe zawody żużlowe... Po olimpiadzie w Monteralu w 1968 Skra wygrała z Legią wyścig o nowoczesną nawierzchnię tartanową, którą wykonała amerykańska firma Minnesota. Jednym z ostatnich zawodów były te w 1976, gdzie startowali medaliści olimpijscy Wszola i Kozakiewicz. Zawody kończono przy blasku reflektorów samochodowych, bo nikt nie pomyślał o budowie oświetlenia stadionowego. Następne lata to okres upadku i braku pieniędzy. Klub, w którym trenowali Ślusarki, Kłobukowska, Partyka, Januszewski upadał. Ostatnią sekcją odnoszącą sukcesy była siatkówka kobiet, ale i ją na pocz. XXI w. rozwiązano. W latach '80 rozpoczął się tu handel - działała na stadionie giełda towarowa, handlowano wszystkim, czego nie było w sklepach. W XXI w. pewna irlandzka firma, GPI spłaciła 21 mln długów Skry i zaplanowała tu budowę Parku Światła. Miał to być olbrzymi kompleks biurowo-apartamentowo-handlowo-wystawienniczo-kongresowo-hotelowy. Jeden z budynków miał mieć 200 metrów (55 pięter), reszta po ok. 40-50 pięter, co było niezgodne z planami zagospodarowania okolicy. Podziemne parkingi mogły naruszyć system wodny Pól Mokotowskich i doprowadzić do ich wymarcia.

Zespół Basenów RKS Skra. Powstały w 1972-3 wg proj. W. Zarębskiego i S. Głowińskiego.

Centralny Ośrodek Medycyny Sportowej.

Klub Fonobar. Undergroundowy klub, grający rock, reggae, hip hop, dubstep, breakbeat aż po techno i minimal. Odbywają się tu także pokazy kina offowego.

Klub The Fresh. Klub grający od 2007 muzykę hip hop i r&b. Występowali tu DJ Kool, KRS 1, Kurtis Blow, Rob Swift, Sugarhill Gang, MOP, Twista i Method Man.

The One Klub.

Nr 15: **Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie.** Powstał jako Instytut Radowy w 1925-32 wg proj. Z. Wójcickiego i T. Zielińskiego. Pierwotny projekt Zielińskiego dokończył Wójcicki, ponieważ ten pierwszy zmarł w trakcie realizacji. Współpracowali przy projekcie i Skłodowska i profesor Claude Regaud, dyrektor Instytutu Radowego w Paryżu. Dzięki składkom Polaków z całego świata, kamień węgielny pod instytut w 1925 położyła sama uczona, ofiarowując równocześnie 1g radu na prowadzenie badań. Przyjechała również 29.05.1932 na otwarcie instytutu i zasadziła jedno z 5 drzew w ogrodzie Instytutu. Pierwszym dyrektorem został dr Łukaszczyk, a placówka, mimo iż początkowo wspomagana przez Fundację Skłodowskiej, niebawem miała się stać samowystarczalna. W pierwszych miesiącach pracowało tu jedynie 3 lekarzy, a i pacjentów było niewielu - 18 na 45 łóżek. Popularyzacji szpitala przysłużył się artykuł australijskiego lekarza zwiedzającego zakład. W 1937 było tu już 100 łóżek i pracowało 7 lekarzy. Po wybuchu wojny leczenie przerwano i wywieziono cenny rad pod Warszawę i ukryto w jednym z domków letniskowych w Regułach. W

czasie powstania lżej chorych i personel wypędzono, a ci, którzy nie byli w stanie wyjść o własnych siłach zginęli w szpitalu. W 1945 przystąpiono natychmiast do odbudowy i w 1947 wznowiono prace. W 1951 zakład powiększył się o oddziały w Gliwicach i Krakowie. Do 1975 wyszkolono 220 specjalistów i zwiększono liczbę łóżek do 2648. W 1984 nadano zakładowi dzisiejszą nazwę i otwarto nowe oddziały z 6000 łózkami.

Towarzystwo Marii Skłodowskiej-Curie w Hołdzie.

Szpital Kliniczny Centrum Onkologii.

Pomnik Marii Skłodowskiej - Curie. Odsłonięty 05.09.1935, wykonany przez Ludwikę Nitschową, dla uczczenia polskiej chemiczki i fizyczki, profesora Sorbony, dwukrotnej laureatki nagrody Nobla. Pomnik odsłoniła prezydentowa Michalina Mościcka przed Instytutem Onkologii im. Marii Skłodowskiej - Curie. Jest to druga wersja pomnika, pierwsza powstała w 1932, przedstawiała siedzącą, czytającą Skłodowską. W czasie wojny pomnik został ostrzelany (jedna z kul utkwiała w okolicy serca), ale pomnik nie został zniszczony: ślady po kulach pozostawiono. W 1997 pomnik odrestaurowano i przy jego ponownym odsłonięciu wzięli udział przedstawiciele ambasad Wielkiej Brytanii i Francji. Były plany utworzenia na skwerze wokół tablic z odbitymi w technice laserowej dokumentami o życiu i dorobku Skłodowskiej.

Pomnik Lotnika. Pierwszy w Europie pomnik poświęcony poległym lotnikom. Wykonał go Edward Wittig, a założenie urbanistyczne wykonał Antoni Jawornicki. Pomnik wykonano w Gliwickich Zakładach Urządzeń Technicznych, a odsłonięto 11.11.1932 na pl. Unii Lubelskiej. Zebrał entuzjastyczne recenzje w całej Europie. W październiku 1943 został przetopiony. Rekonstrukcję rozpoczęto dopiero w 1965 na podstawie statuetki pomnika. Pieniądze dało wojsko, a także pochodziły ze zbiórek społecznych i imprez lotniczych. Kopię wykonał Alfred Jesion i Zygmunt Stępiński, a odlano ją również w GZUT. Odsłonięto go 09.09.1967 na dzisiejszym miejscu.

Nr 18: **Dom przedwojenny**, na fasadzie którego umieszczono łaciński napis *Co niech będzie szczęśliwe, sprzyjające i pomyślne.*

Nr 24: **Dom mieszkalny.** Powstał wg proj. Jana Choynowskiego. Mieszkał tu Henryk Gruber, dyrektor PKO.

Nr 28: **Galeria The Two Of Us.**

Nr 32: **Dom mieszkalny.** Dwupiętrowy z ogrodem. Wpisany do rejestru zabytków. Jego lokatorem był Teodor Bursche (1893-1965) - architekt. Pochodził ze Zgierza, w 1922 roku ukończył Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej. Przez wiele lat był wykładowcą w Żeńskiej Szkole Architektury im. S. Noakowskiego. Po wojnie - podczas której był więźniem obozów koncentracyjnych w Sachsenhausen-Oranienburg oraz Mauthausen-Gusen (tu w 1955 roku wraz ze Stanisławem Sikorą zaprojektował pomnik ofiar) - został pracownikiem Wydziału Architektury Biura Odbudowy Stolicy, później zaś Pracowni Konserwacji Zabytków. Zaprojektował boczne skrzydło Szkoły Powszechnej Towarzystwa Szkoły Mazowieckiej (ul. Klonowa 18), gmach Związku Nauczycielstwa Polskiego (ul. Smulikowskiego 6/8) oraz wille na Saskiej Kępie (m.in. przy ul. Dąbrowieckiej 5a), w 1921 roku opracował projekt przebudowy willi Bahrów na gmach konsulatu Czeskiego (ul. Koszykowa 18) a w 1924 roku Gimnazjum żeńskiego im. Królowej Anny Wazówny (Zboru Ewangelicko-Augsburskiego) przy ul. Kredytowej 2. Kierował odbudową ze zniszczeń wojennych takich obiektów, jak kościół pw. św. Jana Bożego i św. Andrzeja Apostoła (wraz z klasztorem bonifratrów) przy ul. Bonifratskiej 12, kościoła Ewangelicko-Augsburskiego pw. Św. Trójcy przy pl. Małachowskiego, kamienica Rotterowska (Krakowskie Przedmieście 57), kamieniczek na Krzywym Kole oraz Rynku Starego Miasta (Strona Barssa, głównie nr 6, 12, 14, 24).

Nr 46: **Gimnazjum Żeńskie im. Słowackiego.** Powstało w 1932 wg proj. Tadeusza Nowakowskiego. W czasie wojny organizowano tu tajne komplety. Po wojnie budynek ostał się w

połowie spalony. Już w 1945, nauka ruszyła w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Słowackiego i 3-letnia średnia Szkoła Semestralna dla Pracujących, a także Przedszkole nr 14 (Był to korytarz z oknem oddzielony od szkoły nie otynkowanym murem. Bez wody i sanitariatów. Dopiero po kilku dniach przyszły meble i dzieci mogły jeść na stole, a nie na podłodze). Była to pierwsza po wojnie działająca szkoła średnia w prawobrzeżnej Warszawie. Uczyła się tu m.in. Hanka Sawicka. Szkołę odnowiono do 1948. Dziś działa tu **VII Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego**.

Nr 48: **Szkoła Podstawowa nr 23 im. Edwarda Szymańskiego**. Szkoła powstała w 1952 jako siedmioklasowa szkoła TPD przy Nowowiejskiej 37. Miała wtedy 13 klas i 585 uczniów. 15.12.1962 nadano szkole dzisiejszego patrona. 24.10.1964 szkoła przeniosła się do nowego, obecnego budynku. 15.12.1970 szkoła otrzymała sztandar, odsłonięto również w holu popiersie E. Szymańskiego. W latach '70 i '80 szkoła miała profil sportowy.

Nr 52\54: **Dyrekcja Lasów Państwowych**. Powstawał w dwóch etapach: pierwszy w 1928 wg proj. Stefana Tomorowicza i drugi w 1934-6 wg proj. Jana Zabłockiego. W czasie okupacji stacjonowały tu ukraińskie oddziały SS Galizien i leśnicy i urzędnicy niemieccy.

Tablica poświęcona Piłsudskiemu. W czasie okupacji hitlerowskiej została zdjęta i przechowywana w szybie windy na Wawelskiej, później ukryto ją przed komunistami w leśniczówce w Gołuchowie. 06.06.1990 wróciła na miejsce.

Studnia oligoceńska (drugi adres Reja 9).

Nr 56: **Szkoła Nauk Politycznych**. Budynek powstał w 1926-31 wg proj. Romualda Gutta. Wcześniej istniała tu jedna z pierwszych aptek na Ochocie, powstała w latach '20, należała do Wilamowskiego. W czasie okupacji stacjonowały tu ukraińskie oddziały SS Galizien i leśnicy i urzędnicy niemieccy. Dziś mieści się tu Krajowa Szkoła Administracji Publicznej.

Nr 60: **Kamienica Reduta Wawelska** (drugi adres Uniwersytecka 1). Powstała w 1924-6 wg proj. Teodora Wiśniowskiego, Aleksandra Sygietyńskiego, Wacława Wekera i Antoniego Jawornickiego. W czasie wojny budynek stanowił Redutę Wawelska. Reduty broniło 150 powstańców pod dowództwem ppor. 'Stacha' Jerzego Gołębiowskiego. Oprócz tego było tu ok. 600 cywili, mieszkańców Spółdzielni Inżynierów i zwykli przechodnie. Do dyspozycji mieli 4 pistolety maszynowe. Walki trwały od 2 do 11 sierpnia. Obrońcy stosowali pułapki i fortele, tak, że hitlerowcy nie mogli podejść niepostrzeżenie. W nocy chłopcy schodzili na linach, aby można ich było wciągnąć w razie zranienia. Obrońcy skapitulowali dopiero pod ostrzałem artyleryjskim, najazdem Goliathów i akcjami podpalaczy RONA. Część obrońców uciekła kanałami, część zaprowadzono na Zieleniak i rozstrzelano.

Nr 66\74: **Dom osiedla Stowarzyszenia Urzędników PKO**. Powstał w 1924. Po wojnie mieściło się tu przedszkole, obecnie międzynarodowe gimnazjum. Właścicielem działki jest PKP, która w 2008 na terenie działki, która objęta jest nadzorem konserwatora, planowała budowę przed budynkiem nowoczesnego apartamentowca z garażami do 8 metrów pod ziemią, co naruszyłoby wody podziemne.

Nr 76: **Dom mieszkalny** (drugi adres Glogera 2). Powstał wg proj. Brunona Zborowskiego. Mieszkał tu przed wojną architekt Stanisław Szczesniak, nadworny projektant Banku Polskiego.